

Oponentský posudek

Jan Kasal: Migrace, pracovní migrace a související etické problémy (bakalářská práce předložená na KTF UK v Praze roku 2008)

Práce má celkem 49 stran včetně dvou stran literatury a použitých internetových zdrojů, anotace a dvou stran obsahu. Skládá se z úvodu, 5 kapitol a závěru.

Autor se ve svém díle zaměřil na zpracování jednoho z nejpálčivějších problémů současnosti, a to především na situaci v ČR (ačkoli to v názvu práce přímo neuvádí). Snaží se v textu zmapovat aktuální situaci v otázkách migrace a imigrační politiky v ČR se zvláštním důrazem na pracovní migraci a některé právní, politické a etické aspekty, které s reflexí daného tématu souvisejí. V 1. kapitole, která má název „Migrace není jen heslo ve slovníku“, je představeno základní dělení migrace na dobrovolnou a vynucenou, které autor správným způsobem „problematizuje“, neboť hovořit o migraci pracovní či ekonomické jako o migraci dobrovolné, jak je to obvyklé, není zcela korektní, poněvadž většinu imigrantů k odchodu ze země původu k tomuto kroku „nutí“ přinejmenším (často velmi) neuspokojivé ekonomické či sociální okolnosti. Dvěma citacemi z církevních dokumentů a papežova poselství Jan Kasal dokumentuje, že se jedná zároveň o fenomén, k němuž se vyjadřují rovněž křesťanské církve a církevní autority. Uvedená citace z Kompendia katolické církve (čl. 297) je však poněkud problematičtější. Autor uvádí následující znění: „Přistěhovalectví může představovat určitý přínos, ale zároveň také překážku rozvoje...“ (s. 6). Ve skutečnosti však správný překlad daného úryvku zní podle českého vydání takto: „Přistěhovalectví může představovat spíše přínos než překážku rozvoje...“ (Citováno podle PAPEŽSKÁ RADA PRO SPRÁVEDLNOST A MÍR, *Kompendium sociální nauky církve*, Kostelní Vydří 2008). Autorem uvedené znění daného úryvku je velmi odlišné od oficiálního českého překladu, ale především nabývá od originálního znění téměř opačného významu! V seznamu literatury navíc autor uvádí poněkud nejasné bibliografické údaje k českému vydání (Praha: Karmelitánské nakladatelství 2007). Nabízí se tedy otázka na autora, z jakého vydání kompendia vycházel. Odpověď tak zřejmě osvětlí rovněž problematičtější citaci uvedeného čl. 297.

Po těchto stručných introdukčních pasážích se Jan Kasal věnuje nástinu vývoje a aktuální situace v otázkách migrace a pracovní migrace v ČR. Pro přehlednost do textu vkládá množství tabulek a grafů. Trendy a statistiky přitom náležitě vysvětluje a komentuje. V těchto

pasážích však na několika místech schází diferencovanější odkazy na použité zdroje. Zvláště u některých pasáží by bylo velmi vhodné uvést přesněji zdroj, z něhož autor vychází, aby jej kritický a zaujatý čtenář mohl později dohledat, neboť zde autor uvádí pozoruhodné údaje např. týkající se předpokládané budoucnosti sociodemografického vývoje či některé velmi zajímavé údaje v otázkách zaměstnávání cizinců.

V následující kapitole s názvem „Obecné problémy související s migrací a zaměstnáváním migrantů“ se Jan Kasal dotýká některých fundamentálních východisek pro otázku imigrace – zabývá se národním státem a jeho funkcí, principem „pomoci lidem v nouzi“ jako zodpovědnosti za druhé lidi, aplikací zásady „odstupňované zodpovědnosti“ (včetně zásady „non posse nemo tenetur“) a některými etickými aspekty pracovní migrace. Zde autor předkládá jednu ze základních tezí, že „příliš otevřený trh a hlavně příliš otevřené a měkké sociální prostředí by ve svých důsledcích vedlo ke zhroucení celého systému – nejen pro příchozí, ale i pro původní občany. To je jistě jeden z hlavních důvodů, proč státy (...) provádějí velmi restriktivní přistěhovaleckou politiku“ (s. 25).

Za velmi zajímavou považuji následující kapitolu s názvem „Chová se Česká republika jako dobrá hostitelská země?“. Autor v první části reflektuje právní rámec ČR a jeho naplňování, v němž prezentuje vládní dokument (usnesení) „Zásady politiky vlády ČR v oblasti migrace cizinců“ z roku 2003 a velmi otevřeně pojmenovává mnohé ze zásadních problémů, které imigrantům stěžují pobyt a přijetí, především ze strany relevantních úřadů a byrokratických procedur. Nelze než souhlasit s tvrzením, že „uvedené body s sebou nesou další riziko – vytváření prostoru pro korupční chování českých úředníků“ a „vhánění migrantů do sítí klientských organizací“ (s. 28). Autor dále velmi diferencovaně pojednává o nelegální imigraci a nelegálním zaměstnávání imigrantů včetně jejich příčin a negativních dopadů zejména na přicházející cizince. Seznamuje nás s programem podpory pro potírání nelegální migrace, s asistenčním systémem pro občany Ukrajiny (projekt Charity ČR podporovaný MVČR) a programy dočasné a výběrové migrace, včetně jejich problematických aspektů (brain drain atd.).

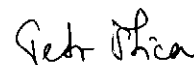
Dovolil bych si na tomto místě připojit doplňující terminologickou poznámku: Autor, podobně jako mnoho dokumentů i odborných prací, používá spojení „nelegální migrant“, na některých místech uvádí dokonce pouze slovo „nelegál“ (např. s. 31). Vzhledem k tomu, že etik a zvláště katolický teolog by měl o člověku vždy uvažovat v souvislostech osoby a lidské důstojnosti, což autor sám naznačuje (srov. s. 23), jeví se spojení „nelegální“ ve spojitosti s člověkem podle mého názoru jako nepříliš vhodné (žádný člověk, a to ani migrant, porušující nějakým způsobem cizinecký či pobytový zákon, přece není „nelegální“!). Proto

bych se přimlouval za důsledné užívání spojení, které se v této souvislosti stále častěji užívá, totiž „iregulární migrace“ a především „iregulární migrant“. Poslední kapitola naznačuje některé další prvky s migrací související, totiž integraci imigrantů a podporu celistvosti rodiny.

Předloženou bakalářskou práci pokládám za zdařilou. Autor dosvědčuje velmi dobrou orientaci v dané problematice, znalost situace v ČR a nechybí mu odvaha pro formulování vlastních komentářů a závěrů. Přednosti práce spočívají v bohatství a šíři předloženého empirického materiálu. Lze-li v práci spatřovat určité nedostatky, je tomu dle mého názoru v zacházení se zdroji a s literaturou. Kromě již uvedené námitky, že v některých pasážích práce (např. s. 8-9, 13) bych považoval za potřebné, aby bylo zjevnější, z jakých zdrojů autor při formulování faktů a závěrů vycházel (zvláště se to nabízí u formulací typu „Některé výzkumy hovoří o..“ – s. 13), by měly být některé bibliografické údaje uvedeny v přesnější podobě (např. u článku uvedeného v pozn. 38, 49, 50 chybí údaj o stránce). Pokud by autor uvažoval napsat v budoucnu diplomovou práci o této či související problematice, doporučoval bych rovněž zahrnout do práce monografii o migraci a imigrační politice z pera Andreji a Pavla Baršových (A. BARŠOVÁ, P. BARŠA, *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*, Brno 2005) a rozpracovat a diferencovat etickou kriteriologii.

Přes uvedené výhrady, které jsou víceméně dílčího charakteru, konstatuji, že práce splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci. Proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji v závislosti na průběhu obhajoby známku: **výborně**.

V Praze dne 1. června 2008

Mgr. Petr Štica